

Yazar: Ulaş Yağmur

*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Giriş

XIII. yüzyılda Türkiye Selçuklu Devleti'nde dinî, ekonomik ve siyasi manada önemli etkileri olan Babaîler İsyanı yaşanmıştır. Bu isyan Baba İlyâs tarafından tasarlanmış, müridi Baba İshak ise isyanı Kefersud'da başlatmıştır. 1240 yılında Malya Ovası'nda Türkiye Selçuklu Devleti ile isyancılar arasında yaşanan savaşı isyancılar kaybetmiş, Baba İlyâs ile müridi Baba İshak ortadan kaldırılmıştır. Baba İlyâs'ın tasarladığı bu isyan 1243 yılında Moğolların Köseadağ Savaşı'nda Türkiye Selçuklu Devleti'ni yenmesinde etkili olmuştur. Bu çalışma Babaîler İsyanı'nın lideri olan Baba İlyâs'ın hayatını, siyasi ve dinî faaliyetlerini ve Türkiye Selçuklu siyasetine etkisini inceleyecektir.

Baba İlyâs'ın Hayatı ve Amasya'daki Faaliyetleri

Baba İlyâs'ın hayatı hakkındaki bilgilere onun dip torunu olan Elvan Çelebi'nin verdiği bilgiler yoluyla ulaşmaktayız.[1] Baba İlyas'ın hayatı hakkında Elvan Çelebi dışında Vefaî tarikatına mensup olan Âşıkpaşazâde, Türkiye Selçuklu Devleti devlet adamlarından olan İbn Bîbî ve tarihçi Hüseyin Hüsameddin Yasar bilgiler vermiştir.

Elvan Çelebi eserini, Baba İlyâs'ın hayatı hakkında bilgilere yer verirken Amasya'da Vefaî tarikatı şeyhi Dede Garkın'la karşılaşmasıyla beraber başlatmıştır. Elvan Çelebi'ye göre Baba İlyas'ın türlü türlü kerametleri vardı.[2] Dede Garkın, Baba İlyas'ın kerametlerini öğrendikten sonra 400 halifesiyle beraber onu görmeye gelmişti. Dede Garkın, Baba İlyâs'ı görmeye geldikten sonra halifeleri arasına almış ve iki senelik gözlemin ardından 400 halifesi arasından Baba İlyâs'ı seçerek Anadolu'daki halkı İslam'a davet etmek için göndermiştir.[3] Bu faaliyetleri yürütürken Baba İlyas, şeyhi Dede Garkın'ın mensubu olduğu Vefaî tarikatının öğretilerini yaymak için faaliyetlerde bulunmuştur.

Baba İlyâs, Anadolu'ya geldikten sonra Amasya'nın Çat köyüne yerleşmiş ve burada faaliyetlerde bulunmuştur. Bu konu hakkında bazı araştırmacılar Baba İlyas'ın ilk olarak Kefersud'da bulunduğunu ve sonrasında Çat köyüne geldiğini belirtmişler de İbn Bîbî'den yararlanmaları sebebiyle bu ihtimal pek mümkün değildir.[4] Baba İlyâs, Amasya'ya yöneldiği sırada çeşitli kerametler gösterdiği iddia edilmiştir. Bu kerametler arasında boz atının Allah tarafından verilmesi, kuşdilini bilmesi ve bir nefeste bin ayet bilmesi yer almıştır. Baba İlyâs'ın gösterdiği bu kerametler onun şöhretinin duyulmasını sağlayarak çok sayıda müridinin olmasını sağlamıştır. Bu gösterilen kerametler hakkında dönemin ilim adamı olan İbn Bîbî de çeşitli bilgiler vermiştir. İbn Bîbî, Baba İlyâs'ın Amasya'ya geldiğinde çobanlık yaptığını belirtmiştir. Baba İlyas'ın çobanlık yaptığı sırada herhangi biri hastalandığında hasta olan kişiyi iyileştirdiğini, karı ile kocanın arası bozulduğunda bunların arasını yaptığını ve büyücülük faaliyetlerinde bulunduğunu ifade etmiştir.[5] Özellikle Türkiye Selçuklu Devleti yönetimi Baba İlyâs ile müridlerini câdû (büyücü) olarak görmüştür.[6] Bu kerametler İslamiyet öncesi inanç

ritüelleri içerisinde yer aldığı için Baba İlyas'ın “şaman” olarak görülmesine ve etrafındaki taraftar sayısının artmasına neden olmuştur.[7]

Bu gösterilen kerametler sadece halkın dikkatini çekmemiş olup Sultan I. Alâeddin Keykubad'ın da dikkatinden kaçmamıştır. Bunlar Sultan I. Alaeddin Keykubad'ın Amasya'nın Çat köyüne gelerek Baba İlyas'ı ziyaret etmesini sağlamıştır.[8] Bu ziyaret Mevlevîler tarafından hoş karşılanmamıştır.[9] Bu düşüncenin oluşmasında ise Mevlevîlerin Sultan I. Alaeddin Keykubad'ı Babaîler davasına kazandırması düşüncesi etkili olmuştur.

1237 yılına gelindiğinde Sultan I. Alaeddin Keykubad zehirlenerek öldürülmüştür. Sultan I. Alaeddin Keykubad öldürüldükten sonra yerine Vezir Sadeddin Köpek'in etkisiyle oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev geçmiştir. II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in başa geçtiği ilk dönemlerde ise Baba İlyas'ı faaliyetlerini durdurmayarak devam etmiştir.

Babaîler İsyanı ve Baba İlyas'ın Rolü

1239 yılında Baba İlyas'ın tasarladığı Babaîler İsyanı'nın başlamasında Baba İlyas'ın dinî faaliyetleri, Türkiye Selçuklu Devleti'ndeki içtimaî, iktisadî ve siyasi sorunlar etkili olmuştur. Bu etkenler dışında II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in eşi olan Gürcü Hatun'un kardeşlerine ıktâ'lar verilmesi, Harezmlî Türkmenlerin yönetim tarafından dışlanması ve Moğol baskınından kaçıp Anadolu'ya gelen Türkmenlerin yerleşiklerle sorunlar yaşamaması da yer almıştır.

Baba İlyâs, Anadolu'da yaşananların farkında olduğu için bu konu üzerinden hareket ederek Türkiye Selçuklu Devleti yönetimini devirmeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede isyana yönelik siyasi ve askerî anlamda destek bulabilmek amacıyla Harezmlî Türkmenlerle iletişime geçmek için müridlerini göndermiştir. Baba İlyâs'ın müridleri, Harezmlî Türkmenlere II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in şarap içtiğini ve onun yaşayış tarzının iyi olmadığını belirterek destek bulmayı amaçlamışlardır.[10] Baba İlyas'ın müridlerinin bu söylemleri kullanması Harezmlî Türkmenlerin Baba İlyas'ın yanında yer almasını sağlamıştır.

Baba İlyas'ın tasarladığı Babaîler İsyanı'nın içerisinde, Harezmlî Türkmenlerin dışında Anadolu'daki Heteredoks Türkmen[11] unsurlar ile konargöçer Kürt aşiretleri de yer almıştır.[12] Bu isyana katılan Heteredoks Türkmen unsurlar hakkında kısaca bilgi vermek gerekirse bunların içerisinde Vefaî,[13] Kalenderî[14] ve Haydarî[15] unsurlar bulunmuştur. Bu unsurlar Baba İlyâs için *Baba Resulullah* tabirini kullanarak onu peygamber olarak görmüştür.[16] Baba İlyâs, peygamber olarak görülmenin yanı sıra müridleri tarafından mehdi olarak da benimsenmiştir. Bu kavrama kutsallık kazandırmak için bu görevin Tanrı tarafından kendisine verildiğine yönelik ifadelerde bulunmuştur.[17] Bu gelişme beraberinde mehdi unsurların isyanda kullanılmasına neden olmuştur.



Bir Grup Kalenderi Derviş[18]



Bir Grup Şaman'ın Dansı[19]

Türkiye Selçuklu Devleti, Baba İlyâs'ın Amasya'daki faaliyetlerini öğrenince harekete geçmiştir. Baba İlyâs, Türkiye Selçuklu kuvvetlerinin geldiğini öğrenince Amasya kalesine müritleriyle beraber sığınmıştır. Bu gelişmeleri öğrenen Baba İlyâs'ın müridi olan Baba İshak Kefersud'da 1239 yılında isyanı başlatmıştır. Elvan Çelebi, Türkiye Selçuklu Devleti'nin harekete geçmesinde Köre Kadı'nın iftiralarının etkili olduğunu ifade ederek Baba İlyas'ı suçsuz çıkarmaya çalışmıştır.[20]

Baba İlyas'ın müridinin Baba İshak'ın olup olmadığına dair bir tartışma vardır. Bu konuyla alakalı Ernst Werner Baba İshak'la Baba İlyas'ın birbirinden haberdar olsalar da bir araya gelmediklerini, akrabalık ilişkisinden bahsedebileceğini belirtmişlerdir.[21] Ancak bu görüşlerin doğru olmadığını ifade etmek gerekir. Buna ise Baba İlyâs'ın dip torunu Elvan Çelebi'nin verdiği bilgiler yoluyla ulaşmaktayız.

Baba İshak, 1239'da Kefersud merkezli isyanını başlatmıştır. İbn Bîbî, Kefersud'da başlayan isyan hakkında isyancıların "çekirge sürüsü"ne benzeterek hızlıca harekete geçtiğini, isyanı şehirlere yaydıklarını ve karşısına çıkan Türkiye Selçuklu kuvvetlerini mağlup ettiklerini belirtmiştir.[22] Elvan Çelebi, konuyla alakalı Baba İlyâs'ın, Baba İshak'ı isyanı çıkarmaması konusunda uyararak onu uzak tutmaya çalıştığını ancak Baba İshak'ın bu uyarıya uymayarak harekete geçtiğini ifade etmiştir.[23] Bu verilen bilgilerle Elvan Çelebi, Baba İlyas'ın isyanda suçunun olmadığını kanıtlamaya çalışmıştır. Ayrıca bu isyan başladığında katılanların arasında Hacı Bektaş'ın kardeşi Mintaş ile beraber isyanda yer almış ancak Mintaş Sivas'ta öldüğü için Hacı Bektaş isyandan ayrılarak sonraki dönemlerde tarikatının merkezi olacak olan Sulucakarahöyük'e gelerek yerleşmiştir.[24]

Baba İshak liderliğindeki isyancılar Kefersud'dan harekete geçip Amasya'ya yönelmiş ve Amasya'ya gelinceye kadar Ali Şir Muzafereddin'in komutasındaki iki kuvveti mağlup etmişlerdir. Bu gelişme onların üzerinde yenilmezlik algısının oluşmasını sağlamıştır.

Türkiye Selçuklu Devleti kuvvetleri Amasya'yı kuşatmışlardır. Türkiye Selçuklu kuvvetleri şehri ele geçirerek isyanın lideri olarak görünen Baba İlyâs'ı yakalamışlardır. Baba İlyâs, yakalandıktan sonra idam edilmiş ve cesedi kale burçlarına asılmıştır. Baba İlyâs'ın idamına ilişkin kutsallık arz eden ifadeler kullanılmıştır. Buna göre Baba İlyâs yakalandıktan sonra hapse atılmıştır. Baba İlyâs hapiste kaldığı süre kapsamında yanında bulunan bir Hristiyan keşişi müridi yapmıştır. Baba İlyas, Hristiyan keşişi müridi yaptıktan bir süre sonra hapisteki duvarları kırarak göğe yükselmiş ve yok olmuştur.

Baba İshak, Amasya'ya isyancılarla beraber geldiğinde şeyhinin cesediyle karşılaşmıştır. Bu gelişme üzerine isyancılar şeyhlerinin öldürüldüğüne inanmayarak daha da hırslanıp Amasya Kalesi'ni ele geçiren Hacı Armağanşah'la mücadele etmişlerdir.[25] Hacı Armağanşah'la gerçekleştirdikleri mücadelede başarılı olan isyancılar şeyhlerinin intikamını almış ve yönlerini Türkiye Selçuklu Devleti başkenti olan Konya'ya çevirmişlerdir. Baba İshak yönetimindeki isyancıların Türkiye Selçuklu kuvvetlerini mağlup etmeleri II. Gıyaseddin Keyhüsrev'i tedirgin etmiştir. Bu durum Sultan'ın başkent Konya'dan ayrılmasına neden olmuştur.



İsyancıların İsyanın Başlangıcından Sonuna Kadarki Süreçte İzledikleri Yola Ait Bir Harita[26]

Türkiye Selçuku Devleti, isyancıları durdurmak için ordularına ücretli unsurları katmıştır. Bu ücretli unsurlar içerisinde 300 Frenk askeri yer almış olup bunlar Emîr Necmü'ddîn Behrâmşâh Cândâr ve Gürcüođlu Zahîrü'd-dîn Şîr'le beraber öncü kuvvette yerlerini almışlardır.[27] Türkiye Selçuklu Devleti öncü unsurlardan asıl kuvvet gelinceye kadar beklemesini istemiş ancak isyancıların bölgeye gelmesi üzerine öncü kuvvetler Malya Ovası'nda bunlarla mücadele etmiştir. Türkiye Selçuklu Devleti Frenk kuvvetlerinin etkisiyle 1240 yılında yapılan savaşı kazanarak isyanı bastırmıştır. İbn Bîbî, Malya Ovası'ndaki savaş sona erdiğinde isyanın lideri olan Baba İshak ile beraberindeki 4000 kişinin öldürüldüğünü belirtirken,[28] St. Quentinli de Simon ise 11.000 kişiden oluşan isyancı birliğini ortadan kaldırıldığını ifade etmiştir.[29] Burada iki kaynağında sözünü ettiği sayıda dönemin şartları uyarınca abartılı sayılar kullanıldığını ve tüm isyancıların öldürülmüş olsalar dahi 4000 veya 11.000 sayıların mümkün olamayacağını belirtmek gerekmektedir.

Baba İlyâs'ın Türkiye Selçuklu Devleti Siyasetine Etkisi

Baba İlyâs'ın Türkiye Selçuklu Devleti'nin politik yapısına etkisi olduğu görülmektedir. Bazı araştırmacılar Baba İlyâs'ın çıkardığı bu isyanın Moğollar tarafından desteklenmiş olabileceği belirtirken[30], bazı araştırmacılar ise Eyyubilerin Baba İlyâs'la münasebete geçerek bu isyanı çıkarmış olabileceğini ifade etmişlerdir. Baba İlyâs'ın çıkardığı bu isyan Türkiye Selçuklu Devleti'nin düşmanları tarafından desteklenmiş olabilir miydi? Bu soru perspektifinde baktığımızda Moğollar içerisinde 1238 yılında Baba İlyâs'ın isyanına benzeyen *Mahmud Tarabî İsyani* çıkmış ve bastırılmıştır.[31] Ancak her iki isyanda da Heteredoks İslam'a eğilimli insanlar olduğu için Moğolların Babaîler İsyanına destek vermeleri mümkün değildir. Eyyubilerin ise bölgede Moğol tehdidi olması ve müttefik kaybetmek istememelerinden dolayı bu isyanı desteklemesi muhtemel değildir.

Türkiye Selçuklu Devleti Baba İlyâs'ın çıkardığı isyandan askerî, iktisadî ve dinî anlamda olumsuz etkilemiştir. Bu durum Türkiye Selçuklu Devleti'ni Moğollar karşısında 1243 yılında yapacağı Köseadağ Savaşı'nda olumsuz etkilemesine neden olmuştur. Özellikle devlet içerisinde liyakat sahibi komutanların olmaması, ekonomik anlamda zor durumda olunması ve Anadolu'nun dinî yapısında Heteredoks unsurların devlet yönetimiyle arasının iyi olmaması Moğollara karşı yenilgiye uğramalarına sebep olmuştur. Elvan Çelebi, Baba İlyâs'ın önceden Moğolların yönetimi ele geçirerek devleti ortadan kaldıracağını belirtmesi de Heteredoks unsurların isyancıları desteklemeyeceğini göstermiştir.[32]

Elvan Çelebi'nin kullandığı bu ifade iki sorunun ön plana çıkmasına neden olmuştur. Birinci soru Baba İlyâs, Moğol tehdidini bilerek devletin ortadan kalkacağını gerçekten biliyor muydu? İkinci soru ise Elvan Çelebi bu ifadeleri dedesini suçsuz çıkarmak amacıyla mı yazmıştı? Bu sorulardan ikinci ihtimalin daha gerçekçi olabileceğini söylemek gerekmektedir. Çünkü Baba İlyâs'ın bu ihtimali bilmesi halinde Türkiye Selçuklu Devleti, Baba İlyâs'ı dikkate alarak önlem alabilirdi. Ancak Türkiye Selçuklu Devleti kaynakları ile Osmanlı kaynakları buna yönelik ifadelere yer vermediği için bu ihtimal yeni bir kaynak çıkıncaya kadar gerçek dışıdır. Bu yüzden buradaki ifadenin Elvan Çelebi'nin dedesini suçsuz çıkarmak için yazmış olabileceğini belirtmek gerekmektedir.

Sonuç

Vefaî şeyhi Dede Garkın'ın hem halifesi hem de torunu olan Baba İlyâs İslam'ı yaymak için Anadolu'ya gelmiştir. Baba İlyâs, Amasya'nın Çat Köyüne yerleşerek birtakım faaliyetlerde bulunmuş ve bu faaliyetler onun güçlenmesini sağlayarak Babaîler İsyanı'nı tasarlamasına sebep olmuştur. Baba İlyâs'ın müridi olan Baba İshak 1239 yılında Kefersud'da isyanı başlatmış ancak 1240 yılında yapılan Malya Savaşı'yla isyan sona ermiştir. Elvan Çelebi, Baba İlyâs'ın isyanı çıkarmadığını bunu yapanın Baba İshak olduğunu belirterek dedesini suçsuz çıkarmaya çalışmış ancak kaynaklar Baba İlyâs'ın isyanı tasarladığını ve müridinin isyanı çıkardığını belirtmişlerdir. Türkiye Selçuklu Devleti bu isyan çıktığı sırada olumsuz anlamda etkilenerek Bizans saldırılarına maruz kalmıştır. Türkiye Selçuklu Devleti isyan sona erdikten sonra askerî, iktisadî ve dinî anlamda zor durumda kalmıştır. Bu gelişme 1243 yılında yapılan Köseadağ Savaşı'nda Moğollara yenilmesine ve Moğol hâkimiyetine girmesine sebep olmuştur.

Dipnot

[1] Bkz. Elvan Çelebi, *Menâkıbu'l-Kudsiyye fi Menâsıbi'l-Ünsiyye*, haz. İsmail E. Erünsal & Ahmet Yaşar Ocak, TTK, 3.baskı, Ankara, 2014.

[2] Elvan Çelebi, *a.g.e.*, s. 114-115.

[3] “207. Hem dakı dördünüz tapusunda
Olunuz ölünüz kapusunda
208. İmdi destur varunuz Rum'ı
Da'vet idün cema'at-i şumı”

Elvan Çelebi, *a.g.e.*, s. 116.

[4] Salim Koca, “Dini İnançların ve Düşüncelerin Politik Amaçlarda Kullanılmasına Dair Selçuklu Devrinden İbret Verici Bir Örnek: Babailer Ayaklanması”, *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 22. sayı, Ankara, 2011, s. 18.

[5] İbn Bîbî, *Anadolu Selçukî Devleti Tarihi*, çev. M. N. Gencosman, Uzluk Basımevi, Ankara, 1941, s. 207.

[6] “Varun eyle bulârı ğâret idün
Şöyle kim vardurur hasâret idün

...

Eyle im câdûlarımış bunlar
Bilse sizi kırarımış bunlar”

Ahmet Yaşar Ocak, *Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1983, s. 97.

[7] Reha Çamuroğlu, *Tarih, Heteredoksi ve Babaîler*, Metis Yayınları, 2.baskı, İstanbul, 1992, s. 162.

[8] Elvan Çelebi, *a.g.e.*, s.128-129; Ahmet Yaşar Ocak, *a.g.e.*, s. 119.

[9] Ernst Werner, *Büyük Bir Devletin Doğuşu: Osmanlılar (1300-1481)*, çev. Orhan Esen, Yordam Kitap, İstanbul, 2014, s. 94.

[10] İbn Bîbî, *a.g.e.*, s. 208.

[11] Heteredoks Türkmen kavramı tartışmalı olup bu kavram dışında Metadoksi, Türkmen İslamı ve Halk İslamı tabirleri kullanılmıştır. Heteredoks Türkmen kavramı için Bkz. Mehmed Fuad Köprülü, *Anadolu'da İslamiyet*, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2017; Bkz. Irene Melikoff, Irene Melikoff, *Uyur İdik Uyardılar*, çev. Turan Alptekin, Demos Yayınları, İstanbul, 2015;

Metadoksi kavramı için Bkz. Ayfer Karakaya-Stump, *Vefailik, Bektaşılık, Kızılbaşlık Alevi Kaynaklarını, Tarihini ve Tarih Yazımını Yeniden Düşünmek*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016; Bkz. Cemal Kafadar, *İki Cihan Aresinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, çev. Ahmet Tunç Şen, Metis Yayınevi, 2.baskı, İstanbul, 2019; Türkmen İslamı tanımı için Bkz. Rıza Yıldırım, "Anadolu'da İslamiyet: Gaziler Çağında (XII-XIV. Asırlar) Türkmen İslâm Yorumunun Sünnî-Alevî Niteliği Üzerine Bazı Değerlendirmeler", *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, 2014.

[12] Haşim Şahin, "Vefaîyye", ed. Semih Ceylan, Türkiye'de Tarikatlar Tarih ve Kültür, *İSAM Yayınları*, 2.baskı, İstanbul, 2018, s. 143.

[13] Vefaîyye tarikatı Ebu'l Vefa el- Bağdadi tarafından XI. Yüzyılın ortalarında oluşturulmuştur. Bu tarikat hakkında detaylı bilgi almak için Bkz. Ayfer Karakaya Stump, *a.g.e*; Bkz. Haşim Şahin, "Vefaîyye", *DİA*, İstanbul, 2012.

[14] Kalenderîyye tarikatının oluşum süreci XIII. yüzyılda tamamlanmış ve bu oluşum Cemaleddin-i Savi tarafından kurulmuştur. Bu tarikat hakkında detaylı bilgi için Bkz. Hatib-i Farisi, Menakıb-ı Camal Al-Din-i Savi, yay. Tahsin Yazıcı, TTK, Ankara, 1999; Bkz. Ahmet Yaşar Ocak, *Kalenderiler- Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sufilik*, Timaş Yayınları, 4. baskı, İstanbul, 2017.

[15] Haydariyye tarikatı Kutbeddin Haydar tarafından XIII. Yüzyılda kurulmuştur. Bu tarikat hakkında araştırmacılar Kalenderiyye tarikatıyla aynı dönemlerde oluşmaları sebebiyle bu tarikatın bir kolu olduğunu belirtmişlerdir. Haydariyye tarikatı hakkında detaylı bilgi almak için Bkz. Tahsin Yazıcı, "Haydariyye", *DİA*, İstanbul, 1998.

[16] "Bu sahalardaki kesif Türkmen kitleleri *Baba Resullulah* namını verdikleri bu 'Kudsî Rehber'lerinin günün birinde mutlaka *ilan-ı cihad* edeceğini bildikleri cihetle esasen hazırıldılar." Mehmet Fuad Köprülü, *a.g.e*, s. 42.

[17] Simon de Saint Quentinli, *Bir Keşişin Anılarında Tatarlar ve Anadolu (1245-1248)*, çev. Erendiz Özbayoğlu, DAKTAV, Antalya, 2006, s. 43.

[18] Bkz. Ahmet Yaşar Ocak, *a.g.e*.

[19] Mazhar Şevket İpşiroğlu, *Siyah Kalem "Wind of The Steppe"*, çev. Mary Işın, Ada Press Publishers, İstanbul, 1992, s. 14.

[20] Elvan Çelebi, *a.g.e*, s. 139.

[21] Ernst Werner, *a.g.e*, s. 93.

[22] "Hareket emri verildiği zaman karınca ve çekirgeler gibi hemen ayaklanmış, sözleştikleri gün ve saatte isyan bayrağını kaldırmışlardır." İbn Bîbî, *a.g.e*, s. 208.

[23] " 587. Var işüne bu işe karılma

Hak'dan anla bu işi tarılma

588. Hiç işitmedi ceng ider İshak

Halka meydanı teng eder İshak

589. Hazret-i şeyh ikinc bar yine

Viribildi ki iy yar-ı dirine

590. Nişe bu sözleri işitmezsin

Eyle bilgil yakın hoş itmezsin"

Elvan Çelebi, *a.g.e*, s. 150-151.

[24] Âşıkpaşazade, *Âşıkpaşazâde Tarihi [Osmanlı Tarihi (1285-1502)]*, haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2013, s. 307.

[25] İbn Bîbî, *a.g.e*, s. 209.

[26] Ahmet Yaşar Ocak, *Babaîler İsyanı -Aleviliğin Tarihsel Altyapısı Yahut Anadolu'da İslam-*

Türk Heterodoksisinin Teşekkülü-, Dergâh Yayınları, 7. baskı, İstanbul, 2016, s. 294.

[27] Erkan Göksu, Türkiye Selçuklu Ordusundaki Frenk Ücretli Askerler ve Babaîler İsyanı'nın Bastırılmasındaki Rollerini", ed. Hüseyin Gümüş, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 74. sayı, Ankara, 2015, s. 219.

[28] Erkan Göksu, *a.g.m.*, s. 219.

[29] Simon de Saint Quentinli, *a.g.e.*, s. 45.

[30] "Fuad Köprülü, Moğollarında bu işte parmağı olabileceği olasılığını da hesaba katıyor. Gerçekten de, St. Quentinli Simon, Moğolların ayaklanmayı ilgiyle izlediklerini ve bastırılmasından sonra ülkenin ne denli zayıf düşmüş olduğunu görerek Anadolu'ya girdiklerini belirtir." Ernst Werner, *a.g.e.*, s. 95.

[31] Aykut Özbayraktar, "Mahmud Târâbî İsyanı (1238)". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Ankara, 2017, s. 224-225

[32] " 521. Hutbeden sultan adını yuyalar

Hutbeyi han adına okuyalar

522. Gele bir taife bu mülki ala

Sana milkden nişan vebal kala"

Elvan Çelebi, *a.g.e.*, s. 142-145.

Kaynakça

ÂŞIKPAŞAZÂDE, *Âşıkpaşazâde Tarihi [Osmanlı Tarihi (1285-1502)]*, haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2013.

İBN BÎBÎ, *Anadolu Selçukî Devleti Tarihi*, çev. M. N. Gencosman, Uzluk Basımevi, Ankara, 1941.

ÇAMUROĞLU, Reha, *Tarih, Heteredoksi ve Babaîler*, Metis Yayınları, 2.baskı, İstanbul, 1992.

ELVAN ÇELEBİ, *Menâkıbu'l-Kudsiyye fî Menâsıbi'l-Ünsiyye*, haz. İsmail E. Erünsal & Ahmet Yaşar Ocak, TTK, 3.baskı, Ankara, 2014.

İPŞİROĞLU, Mazhar Şevket, *Siyah Kalem "Wind of The Steppe"*, çev. Mary Işın, Ada Press Publishers, İstanbul, 1992.

GÖKSU, Erkan, "Türkiye Selçuklu Ordusundaki Frenk Ücretli Askerler ve Babaîler İsyanı'nın Bastırılmasındaki Rollerini", ed. Hüseyin Gümüş, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 74. sayı, Ankara, 2015, s. 211-233.

KAYMAZ, Nejat, *Selçuklu Sultanları arından II. Gıyasü'd-din Keyhüsrev ve Devri*, TTK, 2.baskı, Ankara, 2014.

KOCA, Salim, , "Dini İnançların ve Düşüncelerin Politik Amaçlarda Kullanılmasına Dair Selçuklu Devrinden İbret Verici Bir Örnek: Babailer Ayaklanması", *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 22. sayı, Ankara, 2011, s. 11-38.

KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad, *Anadolu'da İslamiyet*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2017.

OCAK, Ahmet Yaşar, *Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1983.

_____, *Babaîler İsyanı -Aleviliğin Tarihsel Altyapısı Yahut Anadolu'da İslam- Türk Heterodoksisinin Teşekkülü-*, Dergâh Yayınları, 7.baskı, İstanbul, 2016.

QUENTİNLİ, Simon de Saint, *Bir Keşişin Anılarında Tatarlar ve Anadolu (1245-1248)*, çev. Erendiz Özbayoğlu, DAKTAV, Antalya, 2006.

ÖZBAYRAKTAR, Aykut, "Mahmud Târâbî İsyanı (1238)", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 84. sayı, Ankara, 2017, s. 211-227.

TARIM, Cevat Hakkı, *Kırşehir-Gölşehir ve Babailer-Ahiler-Bektaşiler*, Yeni Çağ Matbaası, 3.baskı, İstanbul, 1948.

YASAR, Abd-Zâde Hüseyin Hüsâmeddin, *Amasya Tarihi*, haz. Mesut Aydın & Güler Aydın, c.1, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları, Amasya, 2007.

WERNER, Ernst, *Büyük Bir Devletin Doğuşu: Osmanlılar (1300-1481)*, çev. Orhan Esen, Yordam Kitap, İstanbul, 2014.